

GENESIS
voor
IEDEREEN

deel 2

Het Oude Testament voor iedereen
door
John Goldingay

Genesis deel 1
Genesis deel 2

Volgende delen in voorbereiding

John Goldingay

Genesis

VOOR IEDEREEN

DEEL 2

HOOFDSTUK 17-50

wb Uitgeverij Van Wijnen - Franeker

© 2010 John Goldingay

Oorspronkelijke uitgever Westminster John Knox Press, Louisville, KY
40202, U.S.A.

Oorspronkelijke titel *Genesis for Everyone, Part 2, Chapters 17-50*

© 2016 Nederlandse editie: Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD
Franeker

De Bijbelteksten zijn met toestemming van het Nederlands
Bijbelgenootschap overgenomen uit de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV).

www.uitgeverijvanwijnen.nl

Vertaling Martine Krabbendam-Veenhof

Omslagontwerp Garage/BNO

ISBN 978 90 5194 502 7

NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvou-
digd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar
gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder vooraf-
gaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

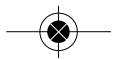
<i>Kaarten</i>		9
<i>Dankwoord</i>		11
Genesis 17,1-6	Voortaan zul je Abraham heten	13
Genesis 17,7-8	Vreemdelingen en buitenlanders	16
Genesis 17,9-14	Een teken van genade, verplichting en discipline	20
Genesis 17,15-19	Sarai wordt Sara	24
Genesis 17,20-27	Wat doen we met Ismaël?	29
Genesis 18,1-15	Engelen ontvangen zonder het te beseffen	33
Genesis 18,16-20	Noodkreten vanuit Sodom	38
Genesis 18,21-33	Bidden voor Sodom	42
Genesis 19,1-14	De zonde van Sodom	47
Genesis 19,15-38	Kijk niet om	51
Genesis 20,1-13	Leren we het ooit?	56
Genesis 20,14 – 21,14	Eindelijk	59
Genesis 21,15-32	Je zoon zien sterven	63
Genesis 21,33 – 22,2	De test	68
Genesis 22,3-10	Je zoon laten sterven	73
Genesis 22,11-19	Nu weet ik het	77
Genesis 22,20 – 23,20	Als je echtgenote sterft	82
Genesis 24,1-20	Waar kun je een vrouw voor Isaak vinden?	86
Genesis 24,21-48	Hoe moet je een vrouw voor Isaak vinden?	91

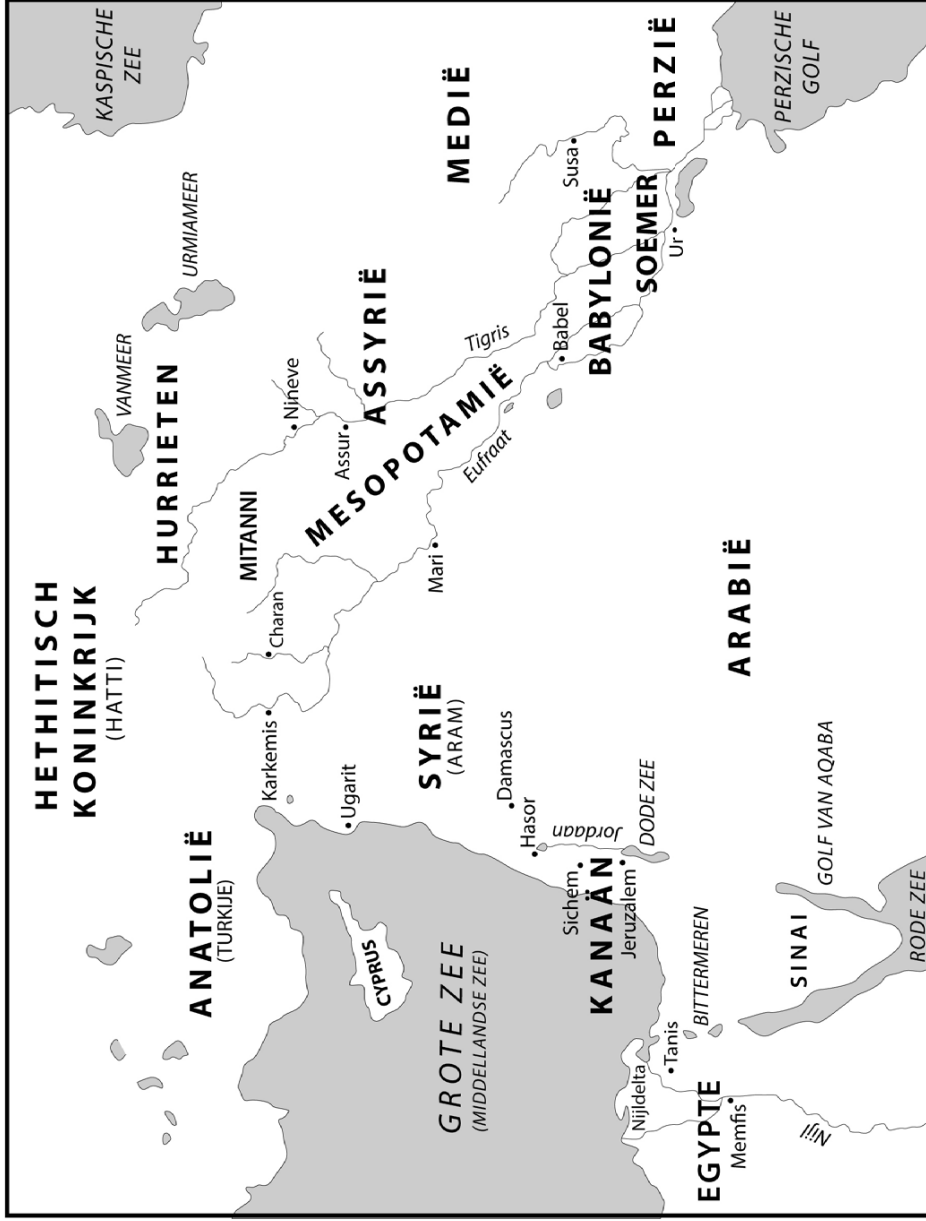
INHOUD

Genesis 24,49 – 25,6	De eerste romance?	95
Genesis 25,7-22	Verenigde en verdeelde broers	100
Genesis 25,23 – 26,5	Twee knapen die je met de koppen tegen elkaar moet slaan	104
Genesis 26,6-33	Leren we het ooit? – Opname Twee	109
Genesis 26,34 – 27,33	Zo dom kunnen ouders zijn	114
Genesis 27,34 – 28,5	Woorden die niet terug- genomen kunnen worden	118
Genesis 28,6-15	De ladder naar de hemel	123
Genesis 28,16 – 29,14a	Een contractuele relatie met God hebben	127
Genesis 29,14b-31	De bedrieger bedrogen	131
Genesis 29,32 – 30,3	Als je weet wat liefde is	136
Genesis 30,4-21	Het probleem van kennis	140
Genesis 30,22-43	De wedstrijd wie de slimste boer is	145
Genesis 31,1-29	Spullen zaaien tweedracht	149
Genesis 31,30-54	Het verdriet van een familie die door afstand gescheiden is	153
Genesis 32,1-25a	Angst	158
Genesis 32,25b – 33,17	God worstelt	163
Genesis 33,18 – 34,31	Moesten we onze zus als een hoer laten behandelen?	167
Genesis 35,1-29	Kunnen mensen veranderen?	172
Genesis 36,1 – 37,4	Buitengesloten, maar niet vergeten	177
Genesis 37,5-36	De dromer	182
Genesis 38,1-30	Nog een bedrieger bedrogen	186
Genesis 39,1 – 40,8	God stond Jozef terzijde	191
Genesis 40,9 – 41,24	Als je een expert nodig hebt	196

INHOUD

Genesis 41,25-57	Eerst sparen, dan uitgeven	200
Genesis 42,1-35	Wat voor spelletje speelt Jozef?	205
Genesis 42,36 – 43,34	Wat voor spelletje wordt in Genesis gespeeld?	210
Genesis 44,1-34	Strengte liefde	214
Genesis 45,1-28	Niet jullie, maar God	219
Genesis 46,1-34	Noem niemand gelukkig, voordat hij dood is	223
Genesis 47,1-26	Nationalisatie	228
Genesis 47,27 – 48,22	De jongste gaat weer voor boven de oudste	232
Genesis 49,1-28	Beloften en profetieën op het sterfbed	237
Genesis 49,29 – 50,26	Ik kan Gods plaats toch niet innemen?	242
<i>Woordenlijst</i>		248

© Karla Bohmbach

© Karla Bohmbach

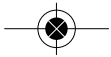
DANKWOORD

Ik ben Cheryl Lee dankbaar dat ze het grootste deel van dit boek met een niet-theologische bril heeft gelezen en me heeft verteld waar ze geen wijs uit kon worden. Als sommige stukken nog steeds onbegrijpelijk zijn, is het mijn fout. Ik ben ook Tom Bennet dankbaar voor het corrigeren van de drukproeven.

Er staan veel verhalen in over mijn vrienden en familie. Ik heb ze niet verzonnen, maar wel onherkenbaar gemaakt wanneer dat nodig was om eerlijk te zijn tegenover de betrokkenen. Soms had ik ze zo onherkenbaar gemaakt, dat het me moeite kostte om me te herinneren wie er beschreven werd, toen ik het manuscript herlas.

Aan het einde van het boek staat een verklarende woordenlijst met een aantal belangrijke termen die geregeld in de tekst terugkomen. Het zijn vooral geografische, historische en theologische termen. In ieder hoofdstuk zijn deze woorden gemarkeerd door ze, de eerste keer dat ze in dat hoofdstuk voorkomen, **vet** af te drukken.¹

¹ In de oorspronkelijke uitgave zijn de Bijbelgedeelten in een eigen vertaling van John Goldingay opgenomen. In de Nederlandse uitgave is gekozen voor de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) van het Nederlands Bijbelgenootschap. In de lopende tekst worden soms citaten uit andere vertalingen geciteerd, met name uit de Herziene Statenvertaling (HSV).

GENESIS 17,1-6

Voortaan zul je Abraham heten

¹Toen Abram negenennegentig jaar was, verscheen de HEER aan hem en zei: 'Ik ben God, de Ontzagwekkende. Leef in verbondenheid met mij, leid een onberispelijk leven. ²Ik wil met jou een verbond aangaan en ik zal je veel, heel veel nakomelingen geven.' ³Abram boog zich diep neer en God sprak: ⁴'Ik doe jou deze belofte: je zult de stamvader worden van een menigte volken. ⁵Je zult voortaan niet meer Abram heten maar Abraham, want ik maak je de vader van vele volken. ⁶Ik zal je bijzonder vruchtbaar maken. Er zullen veel volken uit je voortkomen en onder je nazaten zullen koningen zijn.

Namen zijn belangrijk. Mijn tweede naam is Edgar, dat was de naam van mijn vader. Volgens de familietraditie boog mijn oma zich bij mijn doop naar mijn moeder toe en vroeg waarom het niet mijn roepnaam was. Men beweert dat mijn moeder antwoordde: 'Omdat zijn vader dan Grote Ed genoemd zou worden en hijzelf Kleine Ed.' In de Verenigde Staten zou dat prima zijn, maar in Engeland zou het niet werken, omdat *big head* betekent dat je een te hoge dunk van jezelf hebt. (In het Engels klinken *big head* en 'grote Ed' bijna hetzelfde.) Ik denk niet dat mijn ouders zich ervan bewust waren dat John eigenlijk een korte versie van Jochanan is, 'Jahweh toont genade', wat een mooie naam is. Als ze het zich gerealiseerd hadden, zouden ze blij geweest zijn, want ze hadden een tijd gewacht op het geschenk van een kind. Namen kunnen de bestemming of betekenis van mensen aanduiden, of iets belangrijks aangeven waar hun ouders om baden.

Tot nu toe is er in Genesis sprake geweest van 'Abram'. In Genesis 17 verandert die naam in de bekende vorm 'Abraham'. God brengt die verandering tot stand in verband

GENESIS 17,1-6 Voortaan zul je Abraham heten

met de herhaalde bevestiging van de belofte om Abraham tot een groot volk te maken. God brengt die belofte nu anders onder woorden door te verklaren dat Abraham de 'stamvader' van een 'menigte' volken zal zijn. Het eerste deel van de naam (*ab*) is het woord voor stamvader of vader. In het Nieuwe Testament is *abba* het **Aramese** equivalent. Als iemand in Abrahams tijd zich afvroeg wat de betekenis van de eerdere naam Abram was, zou hij of zij waarschijnlijk concluderen dat het 'verheven (stam)vader' betekende. In zekere zin vormde die naam dus al een belofte van wat Abram zou zijn, want er was niets bijzonder verhevens aan zijn afkomst. En als je aan iemand in Charan vroeg wat de naam Abraham betekende, zou die waarschijnlijk zeggen dat die naam hetzelfde betekende als Abram. Dat wil zeggen dat het twee verschillende manieren zijn om dezelfde naam te spellen, net als John en Jon, of Ann en Anne. Maar in het Hebreeuws is een 'menigte' een *hamon*, dus binnen de naam Abraham kun je het grootste deel van dat woord zien. Dat is ook het betekenisdragende deel van het woord; *-on* is gewoon een uitgang, net als *-ing* in *ending*. Op basis daarvan kan God een nieuwe betekenis geven aan de langere, bekendere versie van de naam.

Er zijn meer betekenisvolle aspecten aan wat God tegen Abraham zegt. Genesis vertelt ons dat 'Jahweh' aan Abram verscheen, maar God stelt zichzelf aan Abraham voor als: 'Ik ben de Ontzagwekkende.' **Jahweh** is de naam die God aan Mozes bekend zal maken en onder die naam zal Israël God kennen. Hoewel de auteur van Genesis weet dat Jahweh ook in Abrahams tijd handelt en spreekt, en het dus passend vindt om de naam Jahweh te gebruiken, weet hij ook dat Abraham die zelf niet gebruikt zou hebben. Namen als ***El Sjaddaj*** komen meer overeen met de manier waarop Abraham zou hebben gesproken. Dit taalgebruik betekent dat de betrokkene hier de echte God is, de God die zich later met Israël zal inlaten, maar de naam 'Jahweh' blijft karakte-

GENESIS 17,1-6 Voortaan zul je Abraham heten

ristiek voor de manier waarop God later tot Mozes zal spreken.

God geeft Abraham twee belangrijke opdrachten. Ten eerste moet hij zijn leven voor Gods aangezicht leiden. Het Hebreeuwse woord voor 'je leven leiden' betekent letterlijk 'wandelen', maar het is een vorm van dat werkwoord die eerder 'rondwandelen' betekent dan gewoon van A naar B lopen. Het is het werkwoord dat gebruikt wordt voor de levenswandel van Noach en Henoch 'met' God. Abrahams levenswandel moet 'vóór Gods aangezicht' plaatsvinden, wat een andere nadruk legt. God zal Abrahams levenswandel gadeslaan en beschermen, wat zowel een bemoediging als een uitdaging inhoudt. Beide zijn in het verband belangrijk. God zal beschermend over Abraham waken, zoals hij gedaan heeft tijdens Abrahams onverstandige avontuur in Egypte en de expeditie om Lot te redden (Genesis 12-14). Dat heeft God in Genesis 15 beloofd en hier herhaalt hij die belofte. God zal Abraham ook gadeslaan om te zien wat voor iemand hij is. Net als Noach (Genesis 6,9) moet Abraham integer zijn, 'oprecht' (HSV). De vertaling 'onberispelijk' lijkt het onmogelijke te vragen. Maar de term die God gebruikt, betekent niet dat hij nooit een fout mag maken, maar geeft eerder een positieve eigenschap aan (in zekere zin is dat minstens net zo'n veeleisende verwachting). Meer letterlijk, God wil dat Abraham 'heel' is, hoewel dat in onze context een psychologische bijklank zou hebben. God wil dat Abraham helemaal toegewijd is aan Gods manier van doen. God verwacht niet van hem dat hij zonder zonde is; God is realistisch en kan er wel tegen dat mensen morele fouten maken. God zoekt eerder naar een bepaalde richting in het leven van mensen, een bepaalde instelling, een fundamenteel morele heelheid of oprechtheid.

In verband daarmee zal God zich door een **verbond** met Abraham verbinden. In feite heeft God dat al gedaan en in Genesis 15 was duidelijk dat de verbondssluiting niet geba-

GENESIS 17,7-8 VREEMDELINGEN EN BUITENLANDERS

seerd was op het feit dat Abraham een integer man was. Dat was hij niet geweest toen ze naar Egypte gingen. Als Abraham al een bijdrage aan het verbond leverde, was dat door gewoon op Gods belofte te vertrouwen. De verbondsluiting was ook niet afhankelijk van wat Abraham zou doen. Toch is het de bedoeling dat Gods verplichting aan Abraham Abrahams integriteit omvat. Als die integriteit uitblijft, is het onduidelijk of Gods doelstelling in het aangaan van een relatie met Abraham bereikt kan worden. Abrahams integriteit is niet de basis voor het verbond, maar is wel essentieel voor het functioneren ervan. In die zin kan God alleen doorgaan met het bevestigen van de verbondsverplichting als Abraham dat ook doet. Anders (net als in een huwelijksrelatie) gaat het gewoon niet werken. *It takes two to tango.*

God herhaalt de eerdere beloften over een bloeiend nageslacht en over de volken die van Abraham af zullen stammen, en voegt ook de opmerking over ‘koningen’ toe.

GENESIS 17,7-8

Vreemdelingen en buitenlanders

⁷Ik sluit een verbond met jou en met je nakomelingen, met alle komende generaties, een eeuwigdurend verbond: ik zal jouw God zijn en die van je nakomelingen. ⁸Heel Kanaän, het land waar je nu als vreemdeling woont, zal ik jou en je nakomelingen voor altijd in bezit geven, en ik zal hun God zijn.’

Het maakt een wereld van verschil of je een vreemdeling of een burger bent. De *New York Times* heeft een ‘ethiek’-pagina, waarop de columnist een dilemma bespreekt. Vorige week ging het over een lezer die zijn gezin mee op vakantie nam naar Nederland, waar het legaal is om hasj te roken.

GENESIS 17,7-8 VREEMDELINGEN EN BUITENLANDERS

Hij vroeg of het in orde zou zijn om zijn zoon dat toe te staan, terwijl het in de Verenigde Staten illegaal is. Is het akkoord om in Amerika illegaal hasj te roken, als je denkt dat het verbod op hasj een domme wet is? Als ik daar als buitenlander over nadenk, is een belangrijke overweging: 'Wat gebeurt er als ik betrappt word?' Een burger riskeert een geldboete of gevangenisstraf; ik zou het land uitgezet kunnen worden. Ik word in de Verenigde Staten alleen gedoogd. Ik moet belasting betalen, maar mag niet stemmen. Zolang ik me netjes gedraag, ben ik veilig. Maar ik heb niet de zekerheid van een burger. Buitenlanders in de Verenigde Staten, en andere landen, hebben zelfs nog minder zekerheid als ze niet de juiste papieren hebben, en/of als de burgers niet langer buitenlanders nodig hebben om hun sla te plukken of hun afgefallen bladeren op te veegen.

De positie van Abraham en zijn mensen in Egypte, en die van zijn afstammelingen in Egypte eeuwen later, is in Genesis 12-16 twee keer omschreven als 'vreemdeling'. In beide gevallen zijn ze zich bewust van de onzekerheid die deze status met zich meebrengt. De vreemdelingschap maakt Abraham bezorgd over wat er met Sara (en met hemzelf!) zal gebeuren, en zal er eeuwen later toe leiden dat zijn nakomelingen door hun gastheren onderdrukt worden, zoals buitenlanders in ieder land kan overkomen.

Nog wezenlijker, Abrahams familie heeft ook in **Kanaän** de positie van buitenlanders, en dat zal generaties lang zo blijven. Hoewel het hen daar als vreemdelingen over het algemeen goed gaat, moeten ze wonen in gebieden waar de Kanaänieten geen belangstelling voor hebben en bij een hongersnood moeten ze in het buitenland voedsel zoeken. Het is dus een belangrijke belofte dat ze niet altijd vreemdelingen zullen blijven. Ooit zal het land hun eeuwenlange en permanente bezit zijn en dan kan het hun niet zomaar afgenomen worden. 'Bezit' verwijst meestal naar het stuk land dat een familie in eigendom heeft. God wijst het land

GENESIS 17,7-8 VREEMDELINGEN EN BUITENLANDERS

als geheel aan de stammen toe, de stammen wijzen het aan families toe, en niemand kan het zich toe-eigenen. Het is het veilige bezit van iedere familie. God belooft dat Israël die positie op den duur in heel het land Kanaän zal hebben. In Genesis 15,16 is duidelijk geworden dat het lang zal duren voordat dat zal gebeuren, omdat er op dit moment geen reden is om de Kanaänieten het land uit te gooien. Maar wanneer God dat verantwoord kan doen, kan het land Israëls eigendom worden.

Aangezien de bevolking van **Efraïm**, en vervolgens veel bewoners van **Juda**, eeuwen later uit het land verbannen zullen worden, riep het waarschijnlijk vragen bij de luisteraars op en kregen ze hoop op nieuwe mogelijkheden, als ze hoorden dat God het land aan Abrahams afstammelingen gaf als een eeuwenlang of permanent bezit. De vraag zou zijn hoe ze het land dan verloren konden hebben. Maar het zou ze niet veel moeite moeten kosten om die vraag te beantwoorden; het antwoord ligt impliciet in de opmerking dat de Kanaänieten het land kwijtraakten vanwege hun slechtheid. Als dat de Kanaänieten kon overkomen, kan het de Israëlieten zeker ook gebeuren, zoals de **Tora** expliciet zegt. Die mogelijkheid ligt besloten in de betekenis die aan het woord 'eeuwenlang' of 'permanent' gehecht moet worden (NBV: 'eeuwigdurend' of 'voor altijd'). Vaak gebruiken vertalingen het woord 'eeuwig', maar dat suggereert misschien te veel. In het Oude Testament hangt het van de situatie af hoe lang eeuwenlang is, of hoe lang 'altoosdurend' (NBG '51) duurt. Het woord kan 'je hele leven' betekenen. Misschien bedoelt God gewoon: 'Het land zal van hen zijn zolang ze integer leven, maar als ze zich overgeven aan ongehoorzaamheid en nalaten zich daarvan te bekeren, kunnen ze het helemaal kwijtraken.' Maar als de mensen uit de ballingschap terugkeren, biedt deze belofte vervolgens hoop. Misschien is hun verbanning niet definitief. In de context van de eenentwintigste-eeuwse politiek zou de consequentie

GENESIS 17,7-8 VREEMDELINGEN EN BUITENLANDERS

kunnen zijn dat het Joodse volk vrij en onbelemmerd in het land kan wonen. Dat kunnen we dan beschouwen als een uitwerking van de belofte die teruggaat op Abraham. Maar Genesis 15,16 duidt erop dat God toch echt niet van mening kan zijn dat het Palestijnse volk zomaar, zonder reden, uit het land gegooid kan worden om dat mogelijk te maken. En ook dat het onverstandig voor het Joodse volk zou zijn om aan te nemen dat Gods reële verplichting aan hen de mogelijkheid uitsluit dat ze het land weer kwijtra- ken.

Het Nieuwe Testament pakt het beeld van het leven als vreemdeling op om de positie van christenen in de wereld te beschrijven. We zijn daar vreemdelingen (1 Petrus 1,1, 1,17, 2,11). De gedachte is niet: *This world is not my home, I'm just a passing through*. (Gods geschapen wereld is niet ons thuis, we reizen er alleen maar doorheen op weg naar de hemel.) De gedachte is dat we geen burgers van de 'wereld' kunnen zijn, omdat de wereld functioneert vanuit een basis die weinig met Christus te maken heeft. Als we ons thuis voelen in die wereld, is er iets verontrustends met ons gebeurd.

Een andere basis voor hoop in deze passage is de koppeling tussen het eeuwenlange of altijdurende bezit van het land en Gods eeuwenlange of altijdurende **verbond** met Abraham. God beschreef het verbond met Noach als eeuwigdurend; nu wordt die uitdrukking ook voor dit verbond gebruikt. Dat roept weer de vraag op naar de dagwaarde van 'eeuwenlang' of 'voor altijd'. Wanneer God deze verplichting aangaat, is de vooronderstelling misschien: 'Maar natuurlijk is dit allemaal gebaseerd op het uitgangspunt dat je mij trouw blijft. Als je dat niet doet, is de hele deal van de baan.' God zal het verbond niet willekeurig beëindigen, maar als Abrahams nazaten zich eraan onttrekken, zal hij zich vrij voelen om het wél te beëindigen.

Christenen zijn er soms van uitgegaan dat God dat laat-

GENESIS 17,9-14 EEN TEKEN VAN GENADE, VERPLICHTING EN DISCIPLINE

ste deed toen het Joodse volk als geheel Jezus niet erkende. Ze nemen aan dat het nieuwe verbond waarvan het Nieuwe Testament spreekt, met de kerk gesloten is in plaats van met het Joodse volk en dat het Gods verbond met het Joodse volk vervangt. In feite wordt in Romeinen 9-11 de vraag gesteld of dat misschien gebeurd is. Paulus is ontsteld over die gedachte. Hoe zou de trouwe God dat kunnen doen? Het is maar goed dat God dat niet kon, zegt hij impliciet. Want als God die verbintenis met het Joodse volk zou kunnen beëindigen, omdat het volk opstandig is, zou de kerk op dezelfde manier afgestoten kunnen worden. In werkelijkheid heeft God niet toegelaten dat het Joodse volk zou ophouden te bestaan, en heeft het volk de mogelijkheid gekregen zich opnieuw in het land te vestigen. Dit teken van Gods trouw maakt dat de kerk rustiger kan slapen.

Met andere woorden: God zal Abrahams God blijven en die van zijn nakomelingen. God gebruikt die uitdrukking drie keer.

GENESIS 17,9-14

Een teken van genade, verplichting en discipline

⁹Ook zei God tegen Abraham: 'Jij moet je houden aan dit verbond met mij, evenals je nakomelingen, generatie na generatie. ¹⁰Dit is de verplichting die jullie op je moeten nemen: alle mannen en jongens moeten worden besneden. ¹¹Jullie moeten je voorhuid laten verwijderen; dat zal het teken zijn van het verbond tussen mij en jullie. ¹²In elke generatie opnieuw moet iedereen van het mannelijk geslacht besneden worden wanneer hij acht dagen oud is. Dit geldt niet alleen voor wie tot je eigen volk behoort maar ook voor jullie slaven, of ze nu bij jullie geboren zijn of van vreemdelingen zijn gekocht; ¹³iedereen die bij jullie geboren is of door jullie is gekocht, moet worden besneden. Zo zal dit verbond met mij